

آذر رسولی کارشناس ارشد علوم ارتباطات

دکتر سید محمد دادگران / استاد راهنما

موانع و مشکلات روزنامه نگاری در فضای سایبر

چکیده:

موضوع پایان نامه در مورد موانع و مشکلات روزنامه نگاری سایبر از نگاه روزنامه نگاران سایبر است. روزنامه نگاری الکترونیک با تکیه بر فناوری های نوین اطلاعات و ارتباطات، بارزترین نهاد تحولات ارتباطی در آغاز هزاره سوم شناخته می شود و این نوع روزنامه نگاری اکنون جدال گفتمان سنگینی را با رسانه های همگانی یا به تعبیری روزنامه نگاری سنتی از سر می گذرانند.

هدف از این پژوهش شناسایی راهکارهای کاهش موانع توسعه روزنامه نگاری سایبر است که می توان در این زمینه به تعامل با مخاطبان داخلی و خارج کشوری، بهبود وضعیت محتوای مطالب و ساختار مدیریتی روزنامه سایبر از نظر محتوا اشاره کرد. همچنین ارائه راهکارهای استاندارد برای رسیدن به شرایط مطلوب است و شناساندن اینکه در جامعه کنونی، رفتن به سمت روزنامه نگاری سایبر یک ضرورت است و این نوع روزنامه نگاری شرایط و ابزارهای خاص خود را می طلبد.

در اجرای این پژوهش از روش پیمایشی و از ابزار پرسش نامه استفاده شده است. پرسشنامه بین روزنامه نگاران روزنامه های آنلاین توزیع و ارزیابی شد. روش نمونه گیری به شیوه تمام شماری انجام شد و روش استخراج تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از روش های آماری توصیفی و استنباطی با ترسیم جداول یک و دو بعدی و با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شد. طبق نتایج به دست آمده بخشی از مشکلات مربوط به مشکلات نرم و سخت افزاری و برخی مربوط به سیستم مدیریتی روزنامه است. مسئله قابل بحث دیگر آنکه این نوع روزنامه نگاری هنوز در کشور ما به عنوان یک نیاز به آن توجه نشده و هنوز در جامعه ما نهادینه نشده است.

پنج فرضیه این پژوهش تأیید و سه فرضیه آن، رد شد. از جمله راهکارهایی که به صورت پیشنهاد ارائه می شود؛ ارائه آموزش های حرفه ای و به روز به روزنامه نگاران فعال در روزنامه های سایبر. همچنین ارائه آموزش های مدیریتی رسانه و سیاستگذاری های رسانه ای و آموزش های فنی متناسب با نیاز مدیران به مدیران روزنامه های آنلاین است. همچنین دائر کردن یک مدرسه روزنامه نگاری سایبر نیز پیشنهاد می شود.

واژه های کلیدی: روزنامه نگاری سایبر، روزنامه نگاری آنلاین، مشکلات روزنامه نگاری، موانع و مشکلات روزنامه نگاری سایبر.

مقدمه :

روزنامه نگاری الکترونیک با تکیه بر فناوری های نوین اطلاعات و ارتباطات، بارزترین نهاد تحولات ارتباطی در آغاز هزاره سوم شناخته می شود. این نوع روزنامه نگاری اکنون جدال گفتمان سنگینی را با رسانه های همگانی یا به تعبیری، روزنامه نگاری سنتی از سر می گذارند. سوالهای فراوانی پیرامون سرنوشت رسانه های دیروز، امروز و فردا مطرح است. رقابت گفتمانی رسانه های الکترونیک (سایبر) و رسانه های سنتی چه سرنوشتی خواهد یافت و اینکه چه مشکلات و موانعی بر سر راه روزنامه نگاری امروز ، خصوصاً روزنامه نگاری سایبر قرار دارد و اینکه رسانه های الکترونیک چه کار کردی در تحول جامعه امروزی خواهند داشت .

مطبوعات چاپی با پیشینه ای در حدود چهار قرن ، در زمان معاصر همچنان جزو وسایل اصلی ارتباطات جمعی به شمار می آیند . اما در طی سالیان گذشته به دلیل پیشرفت ارتباطات و پدید آمدن وسایل جدید ارتباطی همچون رادیو، تلویزیون و سینما ، روزنامه نگاری بارها به طور جدی به چالش فرا خوانده شده است . این رسانه ها هر یک به واسطه برخورداری از تواناییهای قابل توجه در برقراری ارتباط ، سهمی از بازار اطلاع رسانی را از آن خود ساخته اند اما مطبوعات توانسته اند با ایجاد تغییرات لازم ، مسیر را به طریقی برای ادامه حیات خود هموار سازند . اکنون که با ابداع، پیشرفت و گسترش روزافزون اینترنت، ارتباطات نیز به طور کلی دگرگون شده است ، بار دیگر مطبوعات با یک پدیده جدید رو به رو شده اند . این پدیده چیزی نیست جزء " روزنامه نگاری سایبر " . چالشهای ایجاد شده فراروی روزنامه ها ، مسئله دیگری را نیز مطرح می کند و آن آینده روزنامه نگاری است . گسترش و تنوع منابع اطلاع رسانی نیز نیروی محرکه رشد و گسترش روزنامه نگاری سایبر محسوب می شود . از آنجا که جوامع مدرن ، اطلاعات را از منابع گوناگون که رقیب یکدیگرند به دست می آورند ، روزنامه نگاران باید تکنیک های نوین رقابت را که برخاسته از تکنولوژیهای نوین اطلاع رسانی است بیاموزند . آشنایی با روزنامه نگاری سایبر یک ضرورت است . پذیرش رسانه های سایبر؛ توجه کردن به مزیت ها و قابلیت های آن و مشکلاتی که در جهت بهره گیری از آن در جوامع در حال توسعه وجود دارد ، نباید ما را بر آن دارد که سنت روزنامه نگاری خود را فراموش کنیم . تأثیرات متقابل روزنامه نگاری سنتی و روزنامه نگاری سایبر از مهمترین مسائلی است که باید مورد توجه قرار گیرد . همین تقابل و تأثیر و تأثر است که شرایط آینده مطبوعات و به طور کلی رسانه ها را رقم می زند . بررسی تأثیر روزنامه های الکترونیکی بر روزنامه های چاپی از جنبه های مختلف از قبیل هزینه ، در آمد ، به روز بودن اطلاعات ، سرعت پخش اطلاعات و ... مورد بررسی قرار می گیرد تا دریابیم آیا به راستی روزنامه نگاری سایبردر مقایسه با روزنامه های چاپی تا چه اندازه در میان جای گرفته است؟ و دیگر اینکه آیا

انتخاب رسانه های الکترونیکی در آینده نزدیک ضروری و اجباری خواهد بود یا نه؟ و چه تفاوتی بین روزنامه نگاری سنتی و آنلاین وجود دارد؟

مقاله حاضر حاصل یک پژوهش میدانی است که با بررسی موانع و مشکلات روزنامه نگاری سایبر از نگاه روزنامه نگاران سایبر در چهار روزنامه آنلاین موجود در ایران شامل روزنامه های جام جم آنلاین، همشهری آنلاین، خبر آنلاین و ایران آنلاین و با شناخت این مشکلات سعی دارد راهکارهایی را جهت پیشبرد این نوع روزنامه نگاری در ایران در مقابله با رسانه های کشورهای پیشرفته ارائه دهد.

تعریف موضوع تحقیق:

ابتدا قبل از شناسایی مشکلات و موانع، باید دید که روزنامه نگاری آنلاین و گونه موسوم به سایبر آن چیست؟ نکته اصلی در روزنامه نگاری سایبر اتکا بر روی *feed back* و بازخوردی است که در تعامل دو طرفه ایجاد می شود، یعنی به طور طبیعی روزنامه نگاری سایبر مرحله ای پیچیده تر و حرفه ای تر از روزنامه نگاری آنلاین است.

اهداف تحقیق:

آینده روزنامه نگاری به سمت روزنامه نگاری سایبر می رود، از همین رو فهم و درک خصوصیات و ویژگی های اینگونه روزنامه نگاری لازم و ضروری به نظر می رسد. در این پژوهش هدف، بررسی روزنامه نگاری سایبر و موانع و مشکلات آن است که از جمله آن می توان به مشکلات سخت افزاری و نرم افزاری و نیز مشکلات عدم مطلوبیت آموزش برای مدیران و دست اندرکاران مربوطه و همچنین به وجود آوردن نیاز برای مردم اشاره کرد. یکی از هدفهای دیگر این تحقیق شناسایی راهکارهای کاهش موانع توسعه روزنامه نگاری سایبر که می توان در این زمینه به تعامل با مخاطبان داخلی و خارج کشوری، بهبود وضعیت محتوای مطالب و ساختار مدیریتی سایت از نظر محتوا اشاره کرد.

سومین هدفی که می توان به آن اشاره کرد ارائه راهکارهای استاندارد برای رسیدن به شرایط مطلوب است مثل تأمین هزینه های مالی سایت و گسترش وضعیت اقتصادی از طریق پرداختن مطلوب تر به وضعیت سایت و اینکه به همراه به روز بودن و سرعت بالا دقت و صحت را نیز کاملاً بالا برد.

به طور نمونه؛ جام جم آنلاین از 19 مهر ماه سال 1381 با تجاری که از یک سال حضور در اینترنت آموخته بود با همکاری تیم کوچکی از روزنامه نگاران سرشناس به دنیای سایبر ژورنالیسم گام گذاشت و اکنون به طیف گسترده ای از گرایش های کاربران پاسخ می دهد و جزو پربیننده ترین وب سایت های فارسی زبان است. همشهری آنلاین، دومین روزنامه آنلاین در ایران است و خدمات لازم را برای یک زندگی شهری در عرصه های خبررسانی، اطلاع رسانی، آموزش و سرگرمی دنبال می کند. این شهر دیجیتال 40 بخش فعال دارد، از جمله: شهر، اجتماع، ورزش، جهان، هنر، اقتصاد، سیاست، محیط زیست،

بهداشت ، تغذیه ، گزارش هوا ، پلیس ، ترافیک ، ارتباطات ، بورس و ... ایران آنلاین "از مرداد ماه 1387 کار خود را رسماً در بخشهای مختلف آغاز کرد". خبر آنلاین "نیز از 2 آذرماه 1387 کار خود را شروع کرد .

فرضیه های تحقیق :

- 1- روزنامه های الکترونیک از روزنامه های چاپی انتقادی و چالشی تر عمل می کنند.
- 2- میان محتوای روزنامه های الکترونیک و روزنامه های چاپی تفاوت وجود دارد.
- 3- روزنامه نگاران آنلاین از قوانین مربوط به امنیت شغلی و مسائل قانونی حاکم بر روزنامه نگاری آنلاین مطلعند.
- 4- دقت و صحت در روزنامه نگاری آنلاین کمتر از روزنامه نگاری سنتی است.
- 5- روزنامه نگاری آنلاین در به خطر افتادن امنیت حرفه ای روزنامه نگار تأثیر گذار است .
- 6- بین سمت روزنامه نگاران در رسانه آنلاین و انتخاب مهمترین ویژگی روزنامه نگاری آنلاین رابطه معناداری وجود دارد.
- 7- میان نظر روزنامه نگاران پیرامون تفاوت روزنامه نگاری سنتی و آنلاین و سطح تحصیلات آنها رابطه معناداری وجود دارد.
- 8- میان مهمترین مشکلات روزنامه نگاری آنلاین با سابقه کار در روزنامه آنلاین رابطه معناداری وجود دارد.

سوالات تحقیق : از جمله:

- آیا فضای سایبر در حرفه روزنامه نگاری منجر به افزایش بیکاری روزنامه نگاران می شود؟
- آیا در ایران استراتژی مشخصی جهت اشتغالزایی از طریق صنعت فناوری اطلاعات وجود دارد ؟
- آیا مدیران رسانه آنلاین ، با فضای سایبر از نظر نرم افزاری و سخت افزاری آشنایی دارند و آموزش کافی دیده اند ؟
- فضای سایبر در به خطر افتادن امنیت شغلی تا چه حدی تأثیرگذار است ؟

پیشینه تحقیق در ایران و کشورهای دیگر:

از تحقیقاتی که در این خصوص یافتیم مربوط به "مایک وارد" با عنوان روزنامه نگاری الکترونی است که این اثر به کتاب در آمده و علی اصغر کیا آنرا ترجمه کرده است. تعداد قلیلی نیز در این مقوله تحقیق هایی در ایران انجام شده بود که به اختصار به این مقوله پرداخته بودند.

سایبر چیست:

ابتدا باید پیش از پرداختن به مفهوم روزنامه نگاری سایبر اشاره ای به مفهوم رسانه های سایبر داشت تا مشخص شود که چرا گرایش به روزنامه نگاری سایبر به مثابه فضای برخاسته از رسانه های سایبر به گرایش و تمایلی آشکار تبدیل شده است .

اگر رسانه‌های سایبر را ترکیبی تازه از واژه "سایبرنتیکس" متعلق به "نوربرت وینر" بدانیم همان طور که از دیدگاه وینر اساس سایبرنتیکس بر پس‌فرست استوار است اساس سایبر نیز باید بر پس‌فرست استوار باشد و این همان چیزی است که اصلاً در نوشته‌های سنتی نوشتاری وجود ندارد و ستون‌های نامه‌ها و یا تلفن‌های خوانندگان در واقع شکل بسیار کم‌رنگی از آن است و همان طور که می‌دانیم، حتی همین نامه‌ها و تلفن‌ها هم حالتی گزینشی دارند و در عمل کاملاً دروازه‌بانی می‌شوند .

روزنامه‌نگاری سایبر:

روزنامه‌نگاری سایبر مرحله‌ای حرفه‌ای‌تر از روزنامه‌نگاری آنلاین است نکته اصلی در روزنامه‌نگاری سایبر اتکا بر روی feed back و بازخوردی است که در تعامل دوطرفه ایجاد می‌شود، یعنی به طور طبیعی روزنامه‌نگاری سایبر مرحله‌ای پیچیده‌تر و حرفه‌ی‌تر از روزنامه‌نگاری آنلاین است .

دکتر یونس شکرخواه استاد ارتباطات و سردبیر همشهری آنلاین ضمن تاکید بر این نکته که روزنامه‌نگاری سایبر و سنتی در تقابل با یکدیگر قرار ندارند، اظهار می‌دارد: اگر بیشتر بر روی روزنامه‌نگاری سایبر تاکید می‌شود، به دلیل غفلتی است که در این حوزه وجود دارد، نه اینکه این روزنامه‌نگاری می‌خواهد روزنامه‌نگاری نوشتاری را از پا بیاورد. عمر روزنامه‌نگاری دیجیتالی بسیار کوتاه و در حدود 16 سال است و اولین روزنامه در این حوزه با عنوان شیکاگو وب در سال 1992 منتشر شده است، با وجود کوتاه بودن، این 16 سال پرشتاب سپری شد. اگر نگاهی به بعد از سال 92 در این بخش شود خواهیم دید دومین اتفاق در حیطه روزنامه‌نگاری تغییر مفاهیم است. (روزنامه هموطن سلام، 26 دی 83)

وی با طبقه‌بندی رسانه‌ها به دو گروه (printed media رسانه‌های چاپی) و (electronic media رادیو و تلویزیون) می‌گوید: اگر در این موضع به دیجیتالی شدن رسانه‌ها نگاه کنیم، اتفاقی که در دنیای دیجیتالی رخ می‌دهد، این است که محتوای چاپی به محتوای صفر و یک (0، 1) تبدیل می‌شود، بر این اساس در گام اول باید از واژه رسانه‌های دیجیتال استفاده کنیم، چرا که محتوای این رسانه‌ها تغییر کرده و به زبان کامپیوتر برنامه‌ریزی می‌شوند. به عقیده این مدرس ارتباطات زمانی به رسانه‌ی، Online گفته می‌شود که اطلاعات صفر و یک شده بر روی محیط وب قرار می‌گیرد؛ بنابراین گروه دوم رسانه‌های دیجیتال، شامل رسانه‌هایی است که دیجیتال و Online هستند؛ در واقع نمی‌توان گفت رسانه‌ای Online است، اما دیجیتال نیست .

رسانه‌های سایبر، دسته دیگر این رسانه‌های دیجیتالی هستند، نکته اصلی در روزنامه‌نگاری سایبر اتکا بر روی feed back است. بازخوردی که در تعامل دوطرفه ایجاد می‌شود یعنی به طور طبیعی روزنامه‌نگاری سایبر مرحله‌ای پیچیده‌تر و حرفه‌ی‌تر در بعد مهارت‌های اجرایی (از روزنامه‌نگاری Online) است .

این استاد ارتباطات دانشگاه علامه، مخاطبان روزنامه نگاری دیجیتال را به دو دسته بومیان دیجیتال و آوارگان دیجیتال تقسیم کرد که بومیان دیجیتال در دهه 80 متولد شده‌اند و روزنامه خوان نیستند و آوارگان دیجیتال خوانندگان و روزنامه نگاران مسن هستند که متوجه تحولات دیجیتال نیستند.

روزنامه‌نگاری تا دیروز انحصار داشت، اما امروز در روزنامه‌نگاری سایبر، تولید از کانون رسانه‌های کلاسیک خود، خارج شده است؛ بنابراین باید به روزنامه نگاری چاپی و سایبر به حالت همگرانا بهتر نگاه کنیم تا روزنامه نگاری سایبر پا بگیرد.

اکنون افرادی که در سایت های خبری شخصی فعالیت میکنند، پس از مدتی به دلیل نبود تبلیغات و ساپورت مالی، اغلب انگیزه های خود را از دست میدهند، در ایران نه تنها روزنامه نگاران بلکه، اکثر افراد برای دل خود در وب مینویسند و محتوا تولید میکنند، در حالیکه این شیوه قابل درک نیست و حتما باید برای بخش تجاری و اقتصادی موضوع هم باید فکری بشود. نمونه بارز این مسئله در اختیار گذاشتن رایگان عکس با کیفیتهای عالی از سوی خبرگزاریها برای مطبوعات است و این شیوه به کلی مطبوعات را آسوده کرده و موجب بیکاری بسیاری از عکاسان شده است.

روزنامه‌نگاری سایبر و ممیزه های آن با روزنامه‌نگاری سنتی و آنلاین ژورنالیسم

روزنامه‌نگاری سایبر مبتنی بر اوج ترکیب شدن نقشهای ماشینهای دیجیتال و انسان با فرمت چند سویه و چند رسانه ای و متکی به پس فرست همزمان (با روزنامه‌نگاری سنتی) مبتنی بر چاپ (به طور آشکار و با آنلاین ژورنالیسم) مبتنی بر صفر و یک تفاوت دارد.

"وین کراسبی" Vin Crosbie (سردبیر نشریه اینترنتی و معتبر) دیجیتال دلیورنس (Digital Deliverance) در تعریفی از روزنامه‌نگاری سایبر، به تمایز سایبر مدیا با تارنما پرداخته است: استفاده از مولتی مدیا، سرعت به روز رسانی اطلاعات، توزیع افقی اطلاعات تمرکز زدایی، قابلیت دسترسی، فقدان سلسله مراتب عدم سانسور و داشتن قابلیت دوسویه گی.

پروفسور یاه هانسر طیحم تاریخاً ترب زکرمه شخبل وئسم و نیوز یاه هانسر تا علاطمی و تیتسناسی بیئر Nora Paul ل واپارون هانسر رد: ندسیونیم، ماگیرما اتوسه نیمه هاگشنادی عمجتا طابتر و یراگنه مانزور جلاک داتسا و وتیتسناسی نیا رد اوتحم رب نردم زاتاعلاطمی زوت و یدنبه تسبمل یوحه یراره زاتالانا کین یلانآ - لاتجید - ربیاس یراگنه مانزور هک م یوگب دیا ج طلس نیرت، تساریدپ ناکما اهریخ علونا نتخاسن آرد هک تسای طیحم، ربیاس یراگنه مانزور، نیاربنوزفا. تساربخ یراهنامزاسیوسه برمانیا و دنوشی م اوتحم زانگدننکه هدافتسال ماعت ثعاب و هدش بیکرته رگیدکی اب یراهناسر رصانع علونا طیحم نیاررد یراگنه مانزور زایهزات عوز رذب ندیشاپ ل احررد، ل احر نیمه رد ربیاس یراگنه مانزور، دماجنا سی متسرف سپ و عیزوت ل پیسته فدوب تا عوبطم ناکلامه بقلعتم طقف Freedom of the press تا عوبطمی دازا هک هتشدگ فلاخر رب، نآرد هک تسادراد ار دوخ هانسر سی کره نونکا

اما در همین رابطه پروفیسور یحیی کمالی پور، استاد و رئیس دپارتمان ارتباطات و هنرهای خلاقه دانشگاه پوردوی آمریکا که سردبیر ژورنال رسانه های جهانی هم هست معتقد است: تلاقی رسانه های قدیم با کامپیوتر باعث به وجود آمدن روزنامه نگاری سایبر یا آنلاین ژورنالیسم شده است و آنچه باعث تمایز روزنامه نگاری سایبر از روزنامه نگاری سنتی میشود، دوسویه گی و قابلیت دسترسی در آنهاست .

پروفیسور ماندی مک آدامز از طراحان توسعه محتوایی سایت واشنگتن پست، در تعریف روزنامه نگاری سایبر می گوید: از دیدگاه من روزنامه نگاری سایبر همان آنلاین ژورنالیسم است. اما با این همه من معتقدم اگر صرفاً محتوای رسانه هایی چون تلویزیون، روزنامه و ... را روی محیط وب بیاوریم، نمی توانیم بگوییم حالا صاحب آنلاین ژورنالیسم هستیم، چرا که این حالت خبری چیزی جز همان ژورنالیسم تلویزیونی که فقط روی وب قرار گرفته نیست و بنابراین باید به یاد داشته باشیم که آنلاین ژورنالیسم همیشه باید به ویژگیهای رسانه های آنلاین، نوشته، گزارش و تولید شود. روزنامه نگاری آنلاین پیوسته به دنبال عکس بیشتر، صدای بیشتر و شیوه روایت بصری تر رویدادهاست؛ همیشه به یک مخاطب بسیار گرفتار فکر می کند. روزنامه نگاری آنلاین پیوسته به اصل مطلب می اندیشد و از طولانی نویسی پرهیز میکند. البته در پاره ای از انواع آنلاین ژورنالیسم، روزنامه نگاران آنلاین از انواع رسانه های آنلاین برای نوشتن بهره می گیرند، اما مواقع متعددی نیز وجود دارد که در آنلاین ژورنالیسم فقط از متن استفاده می شود. این حالت استفاده از متن عمدتاً هنگام پوشش رویدادهای در حال وقوع مورد استفاده قرار می گیرد. شکرخواه، (25 : 1385)

در روزنامه نگاری سایبر باید هر ساعت و یا هر دقیقه مطالب را تازه (آپدیت) کنید، حال آنکه در روزنامه نگاری به اصطلاح سنتی شما روزنامه را یکبار در روز چاپ می کنید.

دکتر رالف برنر استاد برجسته روزنامه نگاری و ارتباطات جمعی در دانشگاه آمریکایی قاهره، متخصص مهارت های روزنامه نگاری و کارشناس ارتباطات بین الملل در تعریف روزنامه نگاری سایبر می گوید: روزنامه نگاری سایبر گردآوری اخبار و حقایق از منابع بین الملل، منطقه ای و محلی از طریق اینترنت است. روزنامه نگاری سایبر از این جنبه باروزنامه نگاری سنتی متفاوت است که بندرت و نه همیشه (از نظر ارتباطی در حالت چهره به چهره یا شخص به شخص قرار می گیرد. به دلیل فقدان جنبه انسانی در روزنامه نگاری سایبر، روزنامه نگاران باید مراقب جنبه انترژیک و جنبشی نوانس ها در کار باشند) مثل وضعیت زبان بدن. از دیگر سو، سایبرژورنالیسم به خصوص از جنبه اعتبار منبع باید منابع مورد استفاده خود را هنگام استناد به اطلاعات و مطالبی که به عنوان پیشینه در مقالات از آنها استفاده می کنند، به دقت بررسی کنند. در همین حال باید بگوییم مقوله کنترل و بررسی فاکت ها در روزنامه نگاری سایبر بسیار آسان هم هست. (شکرخواه، 104:1384)

انواع روزنامه نگاری سایبر:

ابتدا باید به سه نوع روزنامه نگاری سایبر که در سطح جهانی با اتکا به تکنولوژیهای ویژه فضای وب و نه چاپ رو به گسترش است، اشاره کرد :

1- روزنامه نگاری مبتنی بر حاشیه نگاری Annotative Reporting :

2- روزنامه نگاری مبتنی بر منبع نامحدود Open Source Journalism :

3- روزنامه نگاری فراسازگارانه Hyperadapitive :

شش سطح دوسویه گی مورد استفاده در روزنامه نگاری سایبر که مورد استفاده رسانه های آنلاین نیست، در سال 1989 توسط "کری هیتر Carrie Heeter" شناسایی شد:

سطح اول: امکانات جستجو

عبارت است از پیچیدگی انتخاب موجود یا داشتن امکانات بیشتر جستجو در حوزه های مورد نظر مخاطب.

سطح دوم: درصد تلاش کاربران

تلاشی است که کاربران باید اعمال کنند Effort users must exert که در واقع معرف درصد تلاش کاربر نسبت به درصد تلاش سیستم است .

سطح سوم: پاسخ دهندگی

پاسخ دهندگی Responsiveness در رسانه های سایبر صرفا با اتکا بر انسان نیست، کامپیوترها هم در این پاسخ دهندگی نقش هایی را برعهده می گیرند. اوج دوسویه گی رسانه های سایبر همین تلفیق نقش های ارتباطی انسان و ماشین در فرایند ارتباط است که در عمل به دوسویه گی هوشمند Intelligent interactivity می انجامد.

سطح چهارم: تسهیل ارتباطات بین فردی Facilitation of interpersonal communication

که همان استفاده از فروم های بحث Discussion forums و چت روم های زنده Live chat جزو موارد رایج در رسانه های سایبر است.

سطح پنجم: سهولت در افزایش اطلاعات Ease of adding information

این حالت دوسویه گی در واقع خاص رسانه های سایبر است که در آن مخاطب در نقش سردبیر، (خبرنگار و یا گزارشگر) وارد عمل می شود و به اطلاعات رسانه سایبری که در حال مطالعه آن است می افزاید. برخی از مواردی که رسانه های سایبر امکان افزودن اطلاعات را در آنها به مخاطبان خود می دهند از این قرار است: افزودن صفحات وب Web pages ، صفحات ویژه و سرگرمی، اعلام خبرهای تولدها، ازدواجها و مرگها، نوشتن نقد فیلم و نمایشنامه و بالاخره نوشتن خبرها و گزارش های فرهنگی و سرگرم کننده.

سطح ششم: نظارت بر کاربرد سیستم Monitor system use رسانه‌های سایبر امکان نظارت بر کاربرد سیستم خود را ایجاد می‌کنند تا از سلائی یکایک مخاطبان خود نیز مطلع باشند. حتی برخی از رسانه‌های سایبر امکان افزودن اظهار نظر مخاطبان را نیز در ذیل گزارش‌های اصلی ایجاد کرده‌اند.

مزایای روزنامه نگاری سایبر :

روزنامه نگاری سایبر مزایای غیرقابل انکاری دارد، که بدون توجه به آنها نمیتوان ابعاد تحولات برخاسته از آن را درک کرد، برخی از مزایای رسانه‌های سایبر می‌توان به؛ آزادی از زمان و مکان، امکان دسترسی به ادبیات جهانی واژه‌ها، امکان استفاده از صدا، موسیقی و تصویر ثابت و متحرک، امکان ارتباط بی واسطه، امکان کنش و واکنش دوسویه، امکان شخصی شدن و رفتارهای افقی و بدون سلسله مراتب اشاره کرد.

به نظر می‌رسد که این ویژگی‌های منحصر به فرد به خوبی معرف چالش‌های موجود در برابر رسانه‌های نوشتاری سنتی باشد، اما اتفاق مهم روز این است که خود رسانه‌های سایبر نیز اکنون در جهان پرتکانه سایبر در برابر چالش تازه‌ای قرار گرفته‌اند. آنها اکنون با یک رقیب از جنس خودشان با نام وبلاگ مواجه شده‌اند.

روزنامه نگاری سایبر با روزنامه نگاری سنتی چه تفاوتی دارد؟

به عقیده دکتر شکرخواه تفاوت روزنامه نگاری سایبر با روزنامه نگاری سنتی در وضعیت فرامکانی روزنامه نگاری سایبر است؛ یک روزنامه وقتی با فرمت pdf روی اینترنت قرار میگیرد هیچ تفاوتی از نظر ماهیت با نسخه چاپی آن ندارد و قانون مطبوعات بر آن صدق میکند فقط یک نکته کوچک است و آن این که وقتی روزنامه ای تبدیل به نشریه الکترونیک میشود دیگر تابع مکان خاصی نیست. اینها در سپهری از اطلاعات قرار میگیرند که نمیتوان مقررات بومی یک کشور را بر آن جاری کرد.

نکته مهم در تفاوت روزنامه نگاری دیجیتال و روزنامه نگاری سایبر، قدرت واکنش است. روزنامه نگاری سایبر می‌تواند بر اساس نیاز مخاطب تغییر شکل و محتوا دهد، در حالی که چنین خاصیتی را نمیشود از روزنامه نگاری دیجیتال انتظار داشت.

رسانه‌های سایبر محوریت حجمی رسانه‌های کاغذی را میشکنند و علاوه بر متن، میتوانند شامل صدا و تصویر باشد - چه تصویر ثابت و چه تصویر متحرک - این امکان را به مخاطبان میدهد که همزمان و موازی، از چندین منبع یک خبر را دنبال کنند و با لینکها از منبعی به منبع دیگر وصل شوند و میانشان حرکت کنند آسانتر از چیزی که در مورد عوض کردن شبکه‌های تلویزیون اتفاق می‌افتد. پیشروی یک جانبه از انتها تا انتها با یک منبع، دیگر نه قاعده بلکه استثنا خواهد شد و از این نظر اتفاق مهمی در رسانه‌ها قلمداد میشود. هر شخص در رسانه‌های سایبر در فضای پر از بسته‌های اطلاعاتی حرکت میکند و از میان آنها، آن را بیش از همه نیازش را مرتفع میکند، بر میگزیند.

مخاطب با بهره‌گیری از پیوندها، اطلاعات را از میان منابع نامحدودی که در اینترنت وجود دارد به دلخواه انتخاب میکند. در نشریات اینترنتی مراجعه‌کننده میتواند نه فقط بخشهای انتخاب شده یک گزارش یا مصاحبه، که تمامی آن را ببیند یا بشنود.

در نشریات مکتوب امکان دسترسی سریع به داده‌ها وجود ندارد، این نشریات برای تکمیل یا تصحیح اخبار و گزارشهای خود باید تا انتشار شماره بعدی حداقل یک روز برای روزنامه‌ها صبر کنند، در حالی که نشریات اینترنتی میتوانند هر لحظه با رجوع به سایتهای دیگر، دادههای خود را تکمیل یا تصحیح کنند.

این اصلی ترین ویژگی در فضای سایبر ژورنالیسم است؛ ارتباط داشتن متن ها با یکدیگر که در روزنامه نگاری نوشتاری از آن خبری نیست . پروفیسور یحیی کمالی پور اعتقاد دارد : تلاقی رسانه های قدیم با کامپیوتر باعث بوجود آمدن سایبر ژورنالیسم یا آنلاین ژورنالیسم شده است و آنچه باعث تمایز روزنامه نگاری سایبر از روزنامه نگاری چاپی می شود، دوسویگی و قابلیت دسترسی است . به محض اینکه محتوای روزنامه ها دیجیتال شده و به سوی وب ارسال می شود ، هر کس از هر کجای جهان می تواند به آنها دسترسی داشته باشد و آنها را بخواند . افزون بر این ، محتوای دیجیتال می تواند به طرز پیوسته ای روز آمد شود و در ارتباط با موضوع های مرتبط خود قرار گیرد . (نمکدوست، 1385:1)

پروفیسور یحیی کمالی پور در گفت و گو با سایت "فاوانیوز" در مورد مقایسه روزنامه نگاری الکترونیک و روزنامه نگاری سنتی یا کاغذی و تفاوت های این دو شیوه روزنامه نگاری چنین می گوید :

- 1- روزنامه نگاری به سبک نوین و اینترنتی ، تعاملی یا interactive می باشد .
  - 2- ejournalism با سرعت نور و مثل امواج رادیویی و تلویزیونی اخبار را در سراسر جهان پخش می کند.
  - 3- ejournalism به خوانندگان اجازه می دهد که مطالب بیشتری را در رابطه با یک موضوع به خصوص از طریق لینک های مرتبط با اخبار دریافت کنند.
  - 4- ejournalism این امکان را فراهم می کند که خوانندگان از طریق شبکه جهانی اینترنت بتوانند اخبار را مقایسه و از دیدگاه های گوناگون مشاهده کنند .
  - 5- در دنیای ejournalism تحریف و دروغ پردازی بسیار دشوارتر از دوران ژورنالیسم مکتوب است .
  - 6- در فضای سایبر هر کسی می تواند خبرنگاری کند و مشاهدات خودش را با دیگران در میان بگذارد.
  - 7- در فضای سایبر هر کسی با تکنولوژی کامپیوتر آشنا باشد می تواند سایبر ژورنالیست بشود .
  - 8- ejournalism فاصله زمانی در رابطه با چاپ و انتشار و جغرافیا از میان برداشته است .
  - 9- در سایبر ژورنالیسم ، ejournalism یا Digital journalism در آموزش و پرورش هر روز گسترده تر می شود .
- این استاد ارتباطات همچنین می افزاید : روزنامه نگاری الکترونیک ، روزنامه نگاری سنتی را دگرگون کرده است و امکانات بسیار جالبی را به وجود آورده است که حتی یک دهه پیش قابل پیش بینی نبود . مثلاً تکنولوژی دیجیتال کامپیوتر و اینترنت ، به من این فرصت را داده است که بتوانم با بنیانگذاری نشریه جهانی رسانه ها یا global media journal در سراسر دنیا

یک شبکه بزرگ ejournalism پایه گذاری کنم . چنین ابتکاری قبل از عصر دیجیتالی امکان پذیر نبود . این نشریه جهانی ژورنال در همه قاره های دنیا به صورت الکترونیکی چاپ می شود و در دسترس علاقه مندان قرار میگیرد. (ضیابری، 1385)

تحریریه روزنامه های آنلاین باید پرتکاپو و فعال باشند

این تحولی است که امروز اتفاق افتاده است. یعنی خبر باید به شکل نهایی خودش تولید شود و از همه ملزومات خبری که برای مصرف کننده نهایی تولید می شود برخوردار باشد. مهم تر اینکه چون همه ما آنلاین شده ایم رقابت میان ما نیز بیشتر و در عین حال زمان مالکیت بر خبر اختصاصی بسیار کوتاه شده است. ممکن است شما خبری اختصاصی تهیه کنید ، و رقیب شما تنها ده ثانیه بعد از اینکه شما خبر را روی خط فرستادید از آن مطلع شود و خبر خود را بر اساس آنچه شما منتشر کرده اید، روی خط بفرستد .

نثر و سبک نگارش در روزنامه نگاری آنلاین :

نوشته باید ساده ، جذاب و موجز باشد . مخاطبان آنلاین پرمشغله و گرفتار هستند و سایتها را به سرعت مرور میکنند . شروع بایستی جذاب باشد . اطلاعات تا جایی که ممکن است تصویری ارائه شود . طرح های قابل کلیک کردن ، عکس ، نمودار، گرافیک، انیمیشن، فیلم و فایل صدا امکاناتی است که در فضای وب در اختیار روزنامه نگار است ، از آنها استفاده می شود تا جذابیت خبر را افزایش دهد. (پارساژاد، 1386:17)

انتخاب تیتر در وب قواعد خود را دارد . تیتری که انتخاب می شود در بعضی جاها به تنهایی دیده می شود و باید مستقل از تیتر ، عکس و لید به قدر کافی روشن باشد و بنابراین تیتر در فضای وب باید کاملاً مستقل دیده شود . اصولاً در روزنامه نگاری چاپی استفاده از تیترهای کوتاه توصیه می شود اما در وب این محدودیت جدی تر است .

تیتر وی همان تیتر مطبوعاتی نیست ، شرح عکس همین طور خیلی موارد دیگر . بسیاری از «پس زمینه های «خبری را در محیط وب نمی نویسند چون در اینترنت وجود دارد و با گذاشتن یک لینک قابل دسترسی است . مطالعات نشان داده است کاربران اینترنت تیترهای صحیح و روشن را به تیترهای طنز آمیز یا صرفاً زیبا ترجیح می دهند .

خبرنویسی در روزنامه نگاری سایبر :

دکتر شکرخواه درباره تکنیک نگارش خبر در روزنامه نگاری سایبر می گوید :اول اینکه در خبرنویسی سایبر به هیچ وجه نباید " لید" را نابود کنیم. بعضی ها فکر می کنند در این نوع روزنامه نگاری ما چیزی به نام لید نداریم. باید بگویم ما، لید به صورت روزنامه نگاری کاغذی نداریم. سبک خبرنویسی در روزنامه نگاری سایبر "تی" (T) شکل است. در حالی که در روزنامه نگاری کاغذی و برای سخت خبرها ما معمولاً از سبک هرم وارونه استفاده می کنیم. در شکل (T) خط افقی در بالا لید

مطلب است که همچنان باید مهمترین نکته خبر و چکیده ماجرا در آن بیاید و بعد در خط عمودی توضیحات. در حقیقت چیزی شبیه به سبک تاریخی همراه لید .

با این تفاوت که ما در اینجا ؛

1- محدودیت جا نداریم ؛

2- می توانیم از لینک ها برای دادن پس زمینه ، جزئیات و اطلاعات ضروری دیگر استفاده کنیم ؛

3- می توانیم از صدا ، تصویر، گرافیک، عکس ،... بهره بگیریم .

و به ویژه با این توضیح که باید لیدی پر قوت و جذاب بنویسیم ، تا مخاطبان را به خواندن خبر و مطلب ترغیب کند.

وی همچنین معتقد است: کسی در فضای وب، خبر بلند نمی خواند. حالا این خبر هر چه می خواهد باشد. فضای الکترونیک صرفاً تولید محور نیست، بلکه مخاطب محور هم هست و بنابراین بسیاری از خبرها در روزنامه نگاری سایبر فارغ از رابطه سردبیر و دبیر خبر و یا سردبیری و دبیر سرویس و یا دبیر سرویس و عضو سرویس شکل می گیرد و آنها خبرهایی هستند که در فضای اینترنت مطرح هستند. به دیگر زبان، مخاطب، فارغ از اراده نهاد تولید کننده خبر یا content provider چیزهایی می خواهد که بیرون از رابطه سردبیر ، دبیر، گزارشگر و یا خبرنگار شکل می گیرد .

باید "ترد" نوشت تا قابلیت لینک همیشه در متن خبر قابل ارائه باشد. افزون بر این ارتباط اخبار با یکدیگر را نیز از طریق لینک نباید فراموش کرد چرا که روح اینترنت را، متون گره خورده به هم شکل می دهد. بحث دیگر ، رابطه تیتیر خبر با عکس و شرح عکس است . در روزنامه نگاری سایبر، تیتیر خبر و شرح عکس همیشه با هم و در یک رابطه تکمیلی حرکت می کنند . هر تکنیکی که بتواند خبر را برای کاربر در فضای وب قابل "اسکن" کند ، نکنیک خوبی است. (همان)

وضعیت روزنامه نگاری الکترونیک در ایران :

به رغم عمر کوتاه روزنامه نگاری الکترونیک در جهان ، کشور ما نیز به سرعت در معرض امواج این پدیده فراگیر قرار گرفت و با فاصله کوتاهی ، روزنامه نگاری الکترونیک در ایران جای خود را باز کرد . توجه کنیم که کشور ما 215 سال بعد از انتشار اولین روزنامه در لندن (1622 میلادی) ، صاحب نخستین روزنامه (کاغذ اخبار ، 1837 میلادی) شد، و این تأخیر زمانی رادیو تلویزیون حدود بیست سال بود . بنابراین سرعت ورود و پذیرش روزنامه نگاری الکترونیک در ایران در خور تأمل است . این سرعت خود ناشی از تحولات اجتماعی و فرهنگی است که شکل گیری جامعه اطلاعاتی و چند رسانه ای ها در زیست بوم جهانی پدید آورده اند . روزنامه نگاری الکترونیک با فاصله ای اندک (یکساله) نسبت به غرب وارد ایران شد و وبلاگ نویسی به مثابه جدیدترین تحول در عرصه روزنامه نگاری الکترونیک نیز تقریباً همزمان یا حداکثر با یک سال تأخیر در ایران شناخته شد و موید اقتباس قرار گرفت (فرقانی، 1384:79) .

محتوای سایت های اطلاع رسانی و خبری نیز گسترده و وسیعی از رویدادها و مسائل مختلف شامل اخبار و تحلیل های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را در بر می گیرد. محتوای این سایت ها با توجه به گستردگی طیف مخاطبان، علاوه بر سفارشی بودن، از خصوصیت فراگیری نیز برخوردار است. به این ترتیب می توان گفت که سرعت ورود، پذیرش و فراگیری روزنامه نگاری الکترونیک در ایران، خود نماد بارزی از قدرت، نفوذ و ظرفیت بالقوه حضور و فراگیری این رسانه در جامعه اطلاعاتی امروز است.

ضعف روزنامه نگاری سایبر در ایران :

در ایران تا این لحظه، به شیوه موسوم روزنامه نگاری سایبر نداریم و تنها روزنامه های جام جم آنلاین، همشهری آنلاین، خبر آنلاین و ایران آنلاین با نسخه چاپی فرق دارند. و آنها هم سایبر نیستند و خیلی از پارامترهای روزنامه سایبر را ندارند بلکه روزنامه های آنلاین به حساب می آیند .

شکرخواه در این مورد معتقد است : در ایران رسانه های سایبر به معنای واقعی وجود خارجی ندارند؛ چون مستلزم خیلی از زیرساخت هاست که اینجا نیست . شما اگر از رسانه ای بخواهید که فیلم برایتان پخش کند ، اگر Bandwidth نداشته باشد چطور میتواند به درخواست شما واکنش نشان دهد؟ اما فرضاً اگر چند هزار کاربر به سرویس شما وصل شده اند و هر کدام هم می خواهند فیلم مورد نظر خودشان را دانلود کنند و ببینند این سایبر بودن است . در ایران این زیرساخت ها وجود ندارد؛ شما تا فیبر نوری و سرویس های پر قدرت نداشته باشید نم توانید از سایبر شدن حرف بزنید . رسانه سایبر؛ رسانه ای کاملاً بیدار است یا به اصطلاح امروز 7*24 است، هفت روز هفته و 24 ساعت روز برای شما بیدار است . هر وقت و در هر ساعتی بخواهید او می تواند واکنش مورد نظر شما را بروز دهد. اگر شما به یک رسانه سایبر ایمیل زدید خیلی راحت برای شما auto response می فرستد . یعنی بلد است به سرعت بگوید که ما ایمیل شما را گرفتیم ولی سه روز دیگر به شما جواب می دهیم یا ایمیل تان را گرفتیم . مؤلفه دیگری که در تبیین رسانه های سایبر می توان به آن اشاره کرد "عوامل تعاملی" است . یعنی در برابر کنش شما یک واکنش نشان می دهد ، درست مثل واکنش های سلسله حواس .

در ایران در شرایط فعلی بهتر است بر روزنامه نگاری آنلاین تکیه کرد تا روزنامه نگاری سایبر ، چرا که روزنامه نگاری سایبر دست نیافتنی تر است . تا رسیدن به روزنامه نگاری سایبر به معنای واقعی آن فاصله بسیاری داریم ، بنابراین باید راهکارهایی را فراهم کنیم تا فرهنگ رسانه های سایبر در فضای اینترنتی ایران شکل بگیرد .

اگر روزنامه ریسک دوسویه شدن و تعامل را بپذیرد خیلی از مسائل حل میشود، حتی می توانند اجازه دهند صفحات مخصوص مخاطب هم وجود داشته باشد . این کار به نیرو و انرژی زیادی نیاز دارد . وقتی یک روزنامه امکان "نظردهی" را فعال کرد

بایستی به حرف های مخاطبان هم جواب دهد. چون کف اصلی یک کار سایبر واکنش نشان دادن به کاربر است و سقف آن در نظر گرفتن سیستمی که کاربر با کمترین تلاشی به بیشترین خواسته هایش از سایت برسد .

در فضای سایبر میزان انعطاف بالاست در هر لحظه می توانید تغییرات لازم را اجرا کنید و با فضایی خشک طرف نیستید. در روزنامه نگاری سایبر یک جمع محدود برای یک جمع گسترده مطلب تولید نمی کنند بلکه جمع گسترده برای یک جمع گسترده تولید مطلب می کنند. این بزرگترین اتفاق فضاست. در یک شبکه تلویزیونی یا تحریریه یک روزنامه که برای یک کشور تولید مطلب می کنند، جمع کوچکی مشغولند ، اما در فضای سایبر هر فرد خود یک سردبیر است . این مسئله خود را بیش تر در وبلاگ ها نشان می دهد که با فشردن یک دکمه ، یک صفحه به ادبیات جهان سایبر اضافه می شود . در دنیای سایبر امکان دسترسی به ادبیات یک واژه با کلیک روی آن به علت وجود ابرمتن وجود دارد . محصول نهایی روزنامه نگاری سایبر می تواند روزنامه نگاری عمومی باشد .

مصاف روزنامه نگاری سنتی و مدرن:

واقعیت این است که رسانه الکترونیکی دارای جذابیتها و ویژگیهای منحصر به فردی است که باعث میشود در قامت رقیب جدی روزنامه نگاری سنتی ظاهر شود . در رسانه اینترنتی نه تنها زمان و مکان معنی ندارد بلکه هزینه های کمرشکن چاپ، کاغذ، توزیع و حتی اجاره دفاتر حذف شده است، امتیازاتی که نه تنها نشریات سنتی از آن بی بهره اند بلکه به تسامح میتوان از آن تحت عنوان "بحران نشریات سنتی" یاد کرد. افزون بر این ارتباط نویسنده و مخاطب در رسانه الکترونیکی نه یک ارتباط سرد، یکسویه و از بالا به پایین که صمیمی، دوسویه و تعاملی است. رسانه سایبر رابطه بسته مصرف کننده منفعل و تولیدکننده مسلط را به رابطه آزاد و فعال و متقابل همه انسانها بدل ساخته است .مخاطب در اینگونه رسانه ها می تواند به سرعت و سهولت پس از خواندن مطالب، آنچه که در نظر دارد از طریق ایمیل به نویسندگان نشریه منتقل کند .او حتی براحتی میتواند در زمره اعضای تحریریه قرار گیرد .

• روش تحقیق :

در اجرای این پژوهش از روش میدانی استفاده شده است و اطلاعات آن ، به وسیله ابزار پرسشنامه و مصاحبه با صاحب نظران ارتباطات به دست آمده است .

نمونه آماری در این تحقیق شامل 63 روزنامه نگاران سایبر و به شیوه تمام شماری انجام شد. افراد مورد نظر کسانی بودند که در روزنامه های آنلاین موجود در ایران شامل جام جم آنلاین ، همشهری آنلاین ، ایران آنلاین و خبر آنلاین مشغول به فعالیت هستند .

به منظور بررسی **روایی و پایایی پرسشنامه** از میان پرسشنامه ها به روش تصادفی 10 مورد را انتخاب و پایایی آن را با استفاده از ضریب آلفای کرون باخ ارزیابی شد . نتایج نشان داد ضریب آلفای کرون باخ $7/ >$ از پایایی مناسب برخوردار بود.

روش استخراج و تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از روشهای آماری توصیف و استنباطی و ترسیم جداول یک بعدی ، دو بعدی و نمودار و با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شده است.

جمع بندی و نتیجه گیری :

نتایج بدست آمده از تحقیق حاضر، نشان می دهد بالاترین درصد میزان درآمد روزنامه نگاران ، نشاندهنده وجود درآمدی زیر خط فقر است.

همچنین درصد بالایی از روزنامه نگاران براین باورند که این نوع روزنامه نگاری سبب اشتغالزایی نمی شود چون رایانه و خصوصیت هوشمندی آن در حوزه برنامه نویسی و کارهای خبری و اکثر امور دستی مربوط به این روزنامه را انجام می دهد. آموزش مدیران نیز در خصوص روزنامه نگاری سایبر کافی نبوده و آموزش بایستی در حد بیشتری صورت پذیرد.

جامعه کنونی ایران به این نوع روزنامه نگاری نیازمند است. اما میزان استفاده از روزنامه نگاری سایبر در ایران کم بوده و این نوع روزنامه هنوز در حد نیاز شناخته شده نیست.

آمارها نشان می دهد، بیش از نیمی از روزنامه نگاران از قوانین و مقررات مربوط به امنیت شغلی خود و حدود آن در حوزه خبری بی اطلاعند و درصد بالایی از افراد نمونه آماری وبلاگ نویسی روزنامه نگاری آنلاین نمی دانند.

این تحقیق نشان می دهد که مهمترین ویژگی روزنامه نگاران آنلاین ، سرعت در انتقال و تعامل با مخاطبان است و "آزادی پاسخگویی" در اولویت سوم روزنامه نگاری آنلاین قرار دارد. در خصوص دیدگاه تفاوت بین روزنامه نگاری سنتی و آنلاین بیشترین حد تفاوت در نتایج این تحقیق "به روز بودن" روزنامه آنلاین نسبت به روزنامه نگاری سنتی است . سرعت ، فضای چالشی تر ، مدیریت روانتر از جمله مزایایی است که در اختلاف با روزنامه نگاری سنتی مطرح شده است .

بر اساس این تحقیق، مشکلات این نوع روزنامه نگاری اکثراً هم مشکلات سخت افزاری است و هم مشکلات نرم افزاری و تنها درصد بسیار کمی معتقدند که مشکلی وجود ندارد که قانع کننده نیست. با توجه به نتایج بدست آمده بیشترین مشکلات بخش سخت افزاری مربوط به زیر ساخت شبکه و مشکلات مخابراتی است و بیشترین مشکلات بخش نرم افزاری مربوط به برنامه های نرم افزاری و آموزش و کیفیت کار پرسنل است. روزنامه نگاران پاسخگو در این تحقیق ملاک مخاطبان را تعداد مراجعه به سایت می دانند و کمتر از نیمی از روزنامه نگاران پاسخگو بر این باورند که جامعه ایران پذیرای روزنامه نگاری آنلاین است .

طبق این تحقیق بیش از نیمی از روزنامه نگاران آنلاین معتقدند سرعت کار در روزنامه آنلاین از دقت در اخبار می کاهد.

بر اساس نتایج، امنیت حرفه ای روزنامه نگاران آنلاین به یک میزان است و تفاوتی بین امنیت حرفه ای در کار این دو نوع روزنامه نگاری (سنتی و آنلاین) نیست.

در بررسی فرضیه های دو متغیره تحقیق نتایج نشان داد میزان تحصیلات در دیدگاه های روزنامه نگاران نسبت به روزنامه نگاری سنتی و آنلاین کمتر مؤثر است

در بخشی دیگر از آنالیز این پژوهش در مورد نیاز به روزنامه نگاری آنلاین آمده است، ورود به جهان ارتباطی جدید و توسعه سریع دانش و کاهش هزینه های اطلاع رسانی و بهبود فضای اطلاعاتی متناسب با شرایط اجتماعی، همچنین تحکیم کارکردهای اجتماعی اطلاع رسانی و وجود فضای بسته خبری و تبعاتی که برای انتشار اخبار در روزنامه های سنتی مانند (توقیف) وجود دارد، از جمله دلایل نیاز به روزنامه نگاری آنلاین می توان برشمرد. طبق این نتایج همچنین، محدودیت فضای کار در مطبوعات مکتوب، سانسور کمتر در روزنامه های آنلاین، کاهش نقش سرمایه در انتشار روزنامه و کم هزینه بودن روزنامه های آنلاین و عدم شفافیت رسانه های نوشتاری نیز از دیگر دلایل لزوم روزنامه های سایبر است.

بر اساس این برآورد، وابستگی رسانه های نوشتاری به دولت و دریافت یارانه، سرعت و اطلاعات بدون سانسور، کمک به جریان آزاد اطلاعات که بخشی از آن بالا بردن آگاهی های اجتماعی است و همچنین افزایش سرعت و نزدیک شدن به شرایط روز جهانی و ارتباط با مردم جامعه جهانی با اخبار چند زبانه نیز از دیگر دلایل است.

آشنایی نسل جوان به رایانه و انبوه اطلاعات در سایبر و فراگیری و تنوع اخبار و اطلاعات و همچنین ارتباط با سایر ملل و سرعت تحولات در واقع کسب آنلاین اخبار جهانی و واکنش به موقع با آنها و مقابله با فعالیت گسترده رسانه های کشورهای دیگر نیز از دلایلی است که لزوم این نوع روزنامه نگاری را مشهود می کند.

از نتایج این تحقیق چنین بر می آید که تفاوتی بین روزنامه نگاری آنلاین و چاپی وجود دارد. از جمله این تفاوت ها می توان فرم ارائه مطالب و قالب خبرنویسی در روزنامه آنلاین و سرعت غیر قابل قیاس، تأثیر گذاری بیشتر، سانسور گریزی، امکان ارزیابی سریع بازخورد اخبار و ارتباط بی واسطه با مخاطبان را برشمرد. همچنین از دیگر تفاوت ها، گرافیک زنده تر و نبودن محدودیت فضا برای کار، قدرت مانور و به روز بودن، اصلاح و ویرایش سریع و تکمیل اخبار در لحظه و همچنین گستردگی برای مخاطب و ماهیت دو سویه و امکان پخش زنده است و از معایب روزنامه آنلاین می توان به امکان خطا به دلیل سرعت بالا و گاهی نداشتن منابع موثق اشاره کرد.

ارائه پیشنهادها:

با توجه به تمام نتایج به دست آمده ارائه آموزشهای حرفه ای و به روز به روزنامه نگاران فعال در روزنامه های سایبر و آموزشهای مدیریتی رسانه و سیاستگذاری های رسانه ای و آموزشهای فنی متناسب با نیاز مدیران، به مدیران روزنامه نگاران آنلاین پیشنهاد می شود. همچنین تأسیس مرکز آموزشی با رشته های متناسب با نیاز این نوع روزنامه نگاری در ایران و تحقیق و بررسی دقیقتر پیرامون محتوای مطالب روزنامه نگاری سایبر توسط دانشجویان و پژوهشگران علاقه مند به منظور ایجاد قالبهای متفاوت نگارشی در حوزه روزنامه نگاری آنلاین از روزنامه نگاری چاپی توصیه می شود.

ضرورت دایر کردن یک مرکز برای آموزش سایبرژورنالیزم در ایران:

با این که تمام روزنامه های چاپی دارای سایت های اینترنتی هستند و مهارت های اولیه را برای روزنامه نگاری سایبر دارند، ولی دایر کردن یک مرکز برای آموزش روزنامه نگاری سایبر در ایران یک ضرورت است.

اگر مرکزی برای آموزش روزنامه نگاری سایبر در ایران تشکیل نشود، روزنامه نگاران ایرانی از تحولات جهانی روزنامه نگاری مدرن عقب خواهند افتاد. شتاب روزنامه نگاری سایبر به حدی است که حتی صاحب نظران ارتباطات در ایران را هم نگران کرده

است و باعث می شود تا به تشکیل مرکزی برای آموزش روزنامه نگاری سایبر در ایران به عنوان یک ضرورت نگاه کنند. هنوز روزنامه های اینترنتی ما خیلی جوان هستند. اینترنت الان فقط منبع عکس شده است. آنهم نه همه سایت های آن. اینترنت الان همان حالتی را برای سایت های خبری دارد که ماهواره برای روزنامه ها. چون هنوز ساز و کار استفاده از آن به خبرنگاران ما یاد داده نشده است. اولین کاری که اینترنت می تواند برای خبرنگار، انجام دهد گردآوری اطلاعات، پردازش اطلاعات و سابقه اطلاعات است. بعد از این، اینترنت ابزار اشاعه اطلاعات است. کارکرد دیگرش، ابزار گفت و گو است. شما از این طریق می توانید در کسری از ثانیه، نظر و اطلاعات و خبر بگیرید. از کارکردهای دیگر آموزشی و عکس است. پیشنهاد به محققان:

به محققانی که می خواهند در این زمینه فعالیت داشته باشند پیشنهاد می کنم، تحقیقی با همین عنوان با استفاده از روش دلفی از تمامی اساتید و کارشناسان برجسته حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات در سراسر کشور به عمل آورند و زمینه یک سیاستگذاری همه جانبه قرار گیرد. مسلماً تحقیق حاضر می تواند زمینه بسیار مناسبی برای چنین پژوهشی باشد. یافته های حاصل از رتبه بندی عقاید نشان دهنده بی توجهی به برخی از مقولات بسیار مهم در حوزه روزنامه نگاری سایبر از جمله آموزش مدیران و دست اندرکاران حوزه سایبر است. امید است که در سیاستگذاری IT کشور از دیدگاه های متخصصان حوزه علوم ارتباطات و اجتماعی در سطح کلان نیز بهره گرفته شود. نقش سیاستگذاری و لزوم یک برنامه ملی مدون برای تحقق روزنامه نگاری الکترونیک در ایران را به مسئولان کشور و اندیشمندان حوزه IT و فعالان حوزه روزنامه نگاری سایبر یادآوری کرده تا کشورمان ایران در جامعه اطلاعاتی جهانی جایگاه شایسته ای داشته باشد.

فهرست منابع و مآخذ:

- 1 - پارسا نژاد، امید. روزنامه نگاری آنلاین - یک راهنمای کوچک. گردآوری و ترجمه. ناشر همشهری، چاپ اول، سال 1386.
- 2 - راجر فیلد. «به سوی سایبر ژورنالیسم: روزنامه های آینده». ترجمه یونس شکرخواه، دات، Wednesday, may 03, 2006.
- 3 - شکرخواه، یونس. «روزنامه نگاری آنلاین». روزنامه همشهری 30 فروردین 1385، ص 25
- 4 - شکرخواه، یونس. روزنامه نگاری سایبر، جامعه اطلاعاتی و آزادی بیان. تهران، نشر ثانیه. 1384.
- 5 - شکرخواه، یونس. روزنامه نگاری سنتی و روزنامه نگاری سایبر در جامعه اطلاعاتی آثار فناوریهای نوین ارتباطی بر آزادی بیان. فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی، ویژه علوم ارتباطات، زمستان 1383 و بهار 1384، شماره 28 و 29، صص 133-171.

- 6- ضیایی پرور ، حمید . « مجازا روزنامه نگار » ملاحظاتی درباره روزنامه نگاری سایبر نظریها و مفاهیم . همشهری آنلاین ، 26 دی 1386 .
- 7- فرقانی ، محمد مهدی . « تعامل سنت و فن آوری در جامعه اطلاعاتی » ، نگاهی به جایگاه و کارکردهای روزنامه نگاری سنتی و روزنامه نگاری الکترونیک . فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی، ویژه علوم ارتباطات ، زمستان 1383 و بهار 1384 ، شماره 28 و 29 ، صص 87 - 57 .
- 8 - فویوه پنگ و همکاران . « چرا نشریات الکترونیک منتشر می کنیم » ، فصلنامه علوم رسانه ، ترجمه حسن نورایی بیدخت . سال دهم ، شماره سوم ، پاییز 1378 .
- 9- کالمن آلوس ، روزنتال . « آینده روزنامه نگاری الکترونیک ؛ دگرگونی یا رسانه کشی » ، فصلنامه رسانه ، ترجمه لیدا کاووسی ، سال دوازدهم ، شماره دوم ، تابستان 1380 .
- 10 - آینده روزنامه نگاری از دیدگاه یحیی کمالی پور. همشهری آنلاین ، 10 بهمن 1384 .
- 11 - گفت و گو با کمالی پور ، یحیی . سایت فاوانیوز. سرویس فرهنگی . شنبه 20 خرداد 1385 ، نویسنده سید ایمان ضیابری
- 12 - گفت و گو با دکتر حسن نمکدوست . «دیواری میان روزنامه نگاری سایبر و کاغذی نیست » . خبرگزاری دانشجویان ایران « ایسنا » ، سرویس رسانه .

An Inquiry into Challenges of Cyber Journalism

Dr. M. Dadgaran*

Azar Rasouli**

The current article intends to identify and present frameworks on how to tackle challenges and problems cyberspace journalists are facing in their workplace. Cyber journalism can be regarded as the most obvious transformation of means of communication in the beginning of the third millennium which has created heated debates and rivalry with traditional media.

The current research has tried to present cyberspace journalist with practical steps to overcome the difficulties and challenges they face. Interaction between local and international audience, improving the content and developing the management structure are among those solutions. In today's world, it is essential to move towards the cyberspace journalism, but this type of journalism requires its own structure and circumstances.

The statistical society of this research includes cyber journalists who have been working as part of an online publication for more than a year. The sample was acquired through census method. The questionnaires were filled in by 63 cyber journalists and the data was later analyzed descriptively and inferentially by SPSS. Results tell us cyber journalism is suffering from both software and hardware shortages as well as weaknesses at the managerial levels. Besides, cyber journalism has not yet been institutionalized.

Five hypothesis of the current study were confirmed and two others were rejected. Up to date on-the-job training courses to cyber journalists, courses on media management and policy making and any type of technical education to the managers have been presented as solutions to improve cyber journalism. Establishing a school of cyber journalism is also highly advised.

Keywords: Cyber Journalism, Online Journalism, Problems of Journalism, challenges and problems cyberspace journalists

---

* Communication Group Manager –Islamic Azad University/Tehran Central Branch [/Mohammad-Dadgaran@yahoo.com](mailto: /Mohammad-Dadgaran@yahoo.com)

** MA in Communication-Islamic Azad University/Tehran Central Branch